

آفاهه زایافس — بنده یک چند کلمه میخواهم عرض کنم در خصوص انتخاباتی که ما در مجلس اجرا میداریم از وقتی که بنده اینجا وارد شده‌ام چند انتخابی شده است هیچ وقت (کاندیدا) نکرده اند و من هیچ ندیده‌ام و هیچ وقت رسم مجلس بست که یک چند نفر را (کاندیدا) بگذرد و بعد شروع با انتخاب بشود البته بعضی هستند که بین خودشان مسبوق هستند که کی را باید انتخاب کنند ولی بعضی هستند که مثل من تاک هستند مثل اینکه در انتخاب رئیس بنده فقط بدکتر علیخان رأی دادم در صورتیکه نمی‌دانستم کی را میخواهند انتخاب کنند مثلاً امرور انتخاب منشی میخواهد بگذرد و بنده نمی‌دانم کی ایافت آزادارد واگر بی (کاندیدا) شروع با انتخاب شود بنده یک نفر مجبورم ورقه سعید بیدارم برای اینکه لسی را نمیشناسم له ایافت ابرا داشته باشد عجالتاً حب است دوسره نفر را (کاندیدا) معین نماید که آراء نفرس پیدا کند در اطراف این دو سه نفر له بدانند لی را انتخاب باید کرد و الا بدون (کاندیدا) بنده چون نمی‌شناسم اول کسی هستم له وره سعید حواهم داد (در این موقع شروع با انتخاب در پی). امیان انتخاب الاعطیں — دفتر امیر خان.

شاهزاده حیدر میرزا بعدم در عهده معین پانافق حاج بیرزا رصاحان برای استخراج آراء حاضر شدند نتیجه را آنکه معاصی املات از فرار ذبل احالم داشتند.

معاصی‌الملک — عده‌مایند کان حاضر (۷۵) فهیم الملک با (۲۲) رأی آفامیرزار ضای (نایبی) (۸) رأی و آنها میدارا ضای مستوفی (۴) رأی ادیب التجار (۳) رأی آفایان لسان الحکماء - حاج آفایادیف التجار (۲) رأی سایرین هر یک با یک رأی رئیس — چون انتخاب منشی پاید با کربیت نام باشد پس نتیجه از این انتخاب حاصل نشد.

ارباب کیم خسرو — بنده عقیده‌ام این است که چون تردیدی از برای بعضی حاصل شده بود برای اینکه آفای فهیم الملک اظهار کرده بودند که قبول نمیکنم غالباً اسم ایشان را نوشته اند بنظر چون ایشان کفايت دارند و نسبت امتحاناتی که از ایشان دارند و این مقام‌هم شایسته ایشاست استعدادی ننم که قبول فرمایند و دو باره تجدید انتخاب شود و عقیده بنده این است که اکثریت تمام هم حاصل خواهد شد ولی مشروط براینکه خودشان قبول این زحمت را بگذرند.

مجدداً شروع با خذ آراء گردید. نتیجه رأی آفای معاصی‌الملک بضمون ذبل اعلام داشتند.

معاصی‌الملک. عده نمایندگان حاضر ۷۶ ورقه سعید (۹) فهیم الملک با کثیریت (۵۱) رأی آفای میدارا ضای نایبی (۷) رأی سایرین هر یک با (۱) رأی.

رئیس — با کثیریت تمام آفای فهیم الملک انتخاب شدند انشاء الله مبارک است.

فهیم‌الملک — راجع بتقاضای آفای مقتصر. السلطان در ماده (۲۶) نظامنامه داخلی می‌نویسد در خصوص طرح واوایح قانونی که (را) بورت مزبور

عرض خودم را که چند جلسه بیشتر نمانده است بتجددید انتخاب هیئت رئیسه و بطور مؤقتی قبول می‌کنم و بعدرا نمی‌توانم قبول کنم برای اینکه عملت مزاجی بکلی مانع است در این موقع عرضه آفاسیده محمد باقر ادیب که نهضت اضافی اجاره بوده بود.

رئیس — این عرضه است که آفاسیده محمد باقر ادیب مجلس عرض کرد و کمیسیون عرایض و مرخصی هم قرائت شد و کمیسیون عرایض و مرخصی هم مرخصی دوازده روزه ایشان را تصویب کرده بود.

حاج شیخ الرئیس — مخالفی نیست ناخوش هستند با یاری ایشان اجازه داده شود.

رئیس — پس ای توایم اجازه مرخصی [۱۲] روزه با یاری ایشان بدهیم.

بیهجهت — بنده چون مقبر کمیسیون عرایض و مرخصی هستم محض استیضمار خاطر آفایان باید عرض کنم که ایشان مرخص هستند و فقط برای [۱۲] روز نیست «۱۲» جلسه است بجهت اینکه مرص یک‌چیز اختیاری نیست بعقوله پمده تا ایشان مرخص هستند با یاری مجلس اجازه بدهند.

رئیس — خودش در عرضه «۱۲» روز خواسته است و دستور امر روز مجلس یکی انتخاب یک نفر منشی است و قانون عتبات قانون بودجه راجع بوره مجاهدین مقتول تجدید کثرات مسیو مولیق و بقیه قانون دیوان محاسبات لا شروع می‌کنیم با انتخاب یک‌نفر منشی بجای آفامیرزام رضی فلیخان.

آخر جلسه.

حاج بیهیدا ابراهیم — چون دستور آن روز که معین شد بقیه قانون دیوان محاسبات بوده حالاً این ترتیبی را که رئیس فرمودند غیر از آن ترتیبی است که آن روز نایب رئیس اعلام کرد.

رئیس — مطابق است با آن دستوری که آن روز گفته شده است قانون دیوان محاسبات هم هست.

همه‌حصر السلطان — بنده در دستور عرض داشتم بموجب نظامنامه داخلی ممکن است که یک نماینده تقاضای در دستور گند تقاضای بنده این است که مستخدمین امریکانی در کمیسیون بودجه گذشته است طبع و توزیع هم شده است اگر امر روز جزء دستور شود خیلی مفید است.

رئیس — بسیار صحیح است وای این بیست و چهار ساعت نشده است که طبع و توزیع شده در هر صورت به بنده امر روز رسیده است و همین طور بسایرین در دستور روز شنبه میگذاریم.

کاشف — در موضوع انتخاب یک نفر منشی که بعضی از آفایان اظهار کرده که در او اخراج جلسه باشد این اظهار را سایرین تصویب نکردن و بنده هر ض میکنم که در آخر جلسه چون اغلب آفایان می‌روند بیتر است حالاً انتخاب شود.

رئیس — گویا اول و آخری نداشته باشد اگر مخالفی نیست حالاً شروع می‌کنیم به انتخاب یک نفر منشی.

علمیت آنها یا بواسطه دیگری هر کمیسیونی که می‌خواهند انتخاب کنند همانها را انتخاب می‌کنند در کمیسیون فوق العاده همان اشخاص هستند در کمیسیون تفسیر همان اشخاص هستند در کمیسیون عدلیه هم آنها هستند کمیسیون اصلاح امرنان همان اشخاص هستند و هر چه کمیسیون ما انتخاب می‌کنند همان اشخاص هستند وابن یک محدوده برای انتخاب می‌باشد است که کارها پیشرفت نمی‌کند و بنده خواهش میکنم از آن یاد که در تمام نظامنامه داخلی نظر گذشته اگر یک ماده یافتنند که یک نفر بتواند در بیش از دو کمیسیون هضویت پیدا بگزند با استثناء کمیسیون محاسبات و رسیدگی باعتبار نامه‌ها که بنده حرفی اندام و اگرچنان ماده در نظامنامه داخلی نیست و بنده عرض می‌کنم تمام کمیسیون‌ها ای که انتخاب شده است غلط است و در ظایی باید تجدید انتخاب شود.

نایب رئیس — تصویر می‌کنم که آن مواد نظامنامه راجع به کمیسیون‌های دائمی باشد و در کمیسیون‌های موقتی بتوانند در پیش از دو کمیسیون عصویت داشته باشند.

دستور جلسه آنیه بقیه همین دستور را روز است بعلاوه انتخاب یک نفر منشی از ای هیئت رئیسه. مجلس یک ساعت از شب گذشته ختم شد.

جلمه ۳۰۵۷

صورت مشروح روز پنجم شنبه

دویم شنبه روزه ۱۳۲۹

مجلس دو ساعت وربع قبل از غروب آفتاب برای است آفای ممتاز الدوله منعقد گردید.

صورت جلسه قبل را آفای معاصی‌الملک قرائت نمودند.

غایبین جلسه قبل : حاج سید نصرالله ذکاء‌الملک، مستشار الدوله، ممتاز الدوله، وجید‌الملک مؤمن‌الملک، سپهبد اعظم بدون اجازه حاج و کلی الرعایا، آفاسید‌حسین اردبیلی، آفاسیخ‌اسدالله در موقع مقرر حاضر نشده‌اند. آقا سید محمد باقر ادیب مریض.

رئیس — در صورت مجلس ملاحظه که هست بفرمانید «اظهاری نشد صورت مجلس را رئیس امضاء نمود».

رئیس — آن روز در موقع انتخاب رئیس بنده اینجا نبوده‌ام در جلسات قبل بودم از اغلب آفایان خواهش کرده بودم که بنده را انتخاب نفر مانید برای است علت هم که داشت همان کسالت مراجعت بوده والاعلام دیگری نداشتیم ولی در غیاب بنده را انتخاب کردند چون مدت ریادی نمانده است بتجددید انتخاب هیئت رئیسه و فرط چند جلسه باقی است بنده اطاعت می‌کنم و قبول میکنم واهیت می‌دهم که این مسئله را بعرض آفایان بر سازم در این چند جلسه موقتی بنده را بکلی بیطرف بدانند جز عهیج حزبی و منصب بعیج فرقه‌ای ندانند و در کمال بی‌طرفی در این خدمت درادی تکلیف ریاست حاضر و می‌توانم عرض کنم که خوبی مطمئن‌اشبد و باز تکراره می‌کنم

یکروزی رفته و این اظهاراً کردم و اعضاء کمیسیون هم تصدیق کردند برای اینکه املاک خالصه و املاک اربابی آلان می‌آیند اشخاصی که مشغول این عمل هستند برای استخراج عتیقه با المذاقه با ماکین قرار می‌دهند و در اینجا بسیل اصول مبنی‌سند صدی بیست بدولت میدهد اعم از اینکه ملک اربابی باشد یا دولتی آن روزهم بنده عرض کردم که تمام این‌مواد باید تفکیک و تغییر در آن ماده شود در ضمن سه فصل نوشته شود فصل اول راجع با املاک شخصی - فصل دویم راجع با املاک دولت - فصل سیم راجع با اراضی مواد و بنده عقبه ام این است که بروز بکمیسیون و هم ملاحظه شرعیاتش را بکنیم و هم مالیاتش پس خوب است رجوع کنیم بکمیسیون که معلوم شود خصوص اراضی مواد در اینجا در ضمن همین سه ماده مایه خواهیم آمد بهم که صدی بیست بدهند بدولت اعم از اینکه دولتی باشد یارعبتی یا شخصی این مجلل است نمی‌شود رأی داد بپرسی است که بگردد بکمیسیون و بکلی این‌مواد را اصلاح کنند و جرح و تمدیل شود.

رئیس — توجه بفرمایید این شور اول است حالا رأی گرفته نمی‌شود.

و کمیل التجهار — بنده اصلاً باز تکرار آیا دارد آوری می‌کنم که همیشه باین طبق مختصر و مفصل مراعات بشود و عرض می‌کنم! گرمرتب‌مالحظه فرموده بودید این دو سه ماده را اخیلی از این ارادات منفع بود این فقط راجع با املاک دولت و مالیات است و راجع با املاک اربابی چنانچه در آن مینویسد صدی بیست مالیات دولت است و باقی بین مستخرج و صاحبان ملک تقسیم می‌شود اگر مستخرج خودش صاحب ملک است که مدام او است و اگر دیگری است ازا او اجره گردد است که باز بین آنها بین طریق تقسیم می‌شود اگر راجع با اراضی باشد که تمامش متعلق بدولت است آن وقتی که می‌خواهد از دولت اجازه بگیرد آنجا قراری که باید بدهند میدهند تصور می‌شود که آربابانی می‌شود از آنجا چیزی استخراج کردو تقریباً از وضع محل خودش خیلی جیزه‌مانند فرمید آن ترتیبی را خود دولت بپرسید اند و از بابت حقوق دولتی که اراضی تعلق خواهد گرفت در آن‌مانی که اجازه او را دولت می‌گیرند قرار او را خواهند گذاشت این فقط راجع مالیات است که با املاک اربابی تعلق می‌گیرد و آن سایر مواد را هم عرض کرد که آن مختصر اراداتی که شده فقط آنها رفع نشده است و این هم شور اول است برای بعضی ایراداتیکه می‌شود که رفع شود حالا مذاکره می‌شود و بعد برای آن دو ماده که در کمیسیون مذاکره می‌شود همین که را پورش رسید ب مجلس همین مواد که حکم و اصلاح شده است آنوقت رأی گرفته می‌شود گمانم این است که نهاده این نداشته باشد.

حجاج سید ابراهیم — بنده اگر چه نظری در این ماده نداشتم ولی از فرمایشات آقای وکیل التجار یک اشکالی بنظر بدم رسید و آن این است که می‌فرمایند از کلیه مستخرجات اشخاصی که استخراج می‌کنند یعنی از املاک خالصه علاوه بر این مالیات بک حقوق دولتی باید بدهند و این صحیح نیست بجهت اینکه مامی گوییم که یک چیزی هم سایرین بدهند اینکه نقشه علمی نیست در حقیقت این یک برد و باختی است یک وقت هست که یک چیزی قابل می‌برد یکوقت هم هیچ نمی‌برد بلکه ضردمی‌کند از آنطرف

همانطور یکه شروع شده است ماده او ایش خوانده شده و شور اول هم شده و باید در ماده [۲] مذاکره کرد که در مجلس صابق خوانده شده است و هم‌این‌طور تصدیق نمودند پس حالا از ماده دویم که مانده است شروع و شور می‌کنیم.

بهجهت — بنده عرض می‌کنم همین ماده اولی کمی خواهید بخواهید طور دیگر در کمیسیون نوشته شده است و قرار شده است باین واسطه عرض می‌کنم که این ماده هنوز خوانده نشده است چطور و بشود حالا در این ماده شور کرد بعداز آنی که شور در کلیات شد و شروع بـواد کردم خیلی اختلاف پیدا شد و آقا یان پیشنهاد کردند راجع به ماده دوم و سوم آن پیشنهاد ها آن ده بکمیسیون فواید عامه کمیسیون هم آنها را تصویب کرد و در مطابق ماده اول و دویم سه ماده دیگر وضع کرد و بکلی این ماده اول و دویم تغییر کرد و حالاشما شروع می‌کنید بماده (۲) در صورتیکه ماده دوم تغییر گرده است پس الان رأی کمیسیون فواید عامه غیر از این است که این ماده (۲) اینجا خوانده شود و مذاکره در این ماده [۲] هیچ صلاح نیست.

رئیس — حضر تعالی می‌فرمایید ماده اول رجوع شد بکمیسیون و بعضی پیشنهاد ها شده است راجع به ماده [۲] ماده دوم را هم کمیسیون تغییر داده است پس حضر تعالی می‌توانید تقاضا کنید که ماده (۲) بیارهای ملاحظات رجوع بکمیسیون بشود ماده (۳) را مبتوازیم بخواهیم دیگر چقدر مباحثه می‌کنید اگر ماده (۳) را هم تقاضا می‌کنید که بکمیسیون رجوع شود مبتوازیم.

مهمنه صدر السلطان — بنده اصلاً تعجب می‌کنم که اینجا بعضی چیزهایی که راجع است بمخبر مخلوط می‌شود چنان رئیس خوب است هرجانی را که صحیح نمیدانید و لازم است از مخبر سوال فرمایید تا جواب دهد حالا هم شور باید در آن سه ماده شود و هنوز طبع و توزیع نشده است این سه ماده را می‌توان اساسی گفت بعداز آنی که اساسش همان ماده است و از کمیسیون نگذشته است نمی‌شود در سایر مواد شور گرد.

رئیس — ملاحظه بفرمایید این یک مسئله خیلی مهمی است و نظریات وزیر را هم خیلی لازم خواهد داشت این بود که تأکید کردیم وزیر مالیه برای مذاکره قانون دویان محاسبات تشریف بیاورند و حالا هم تلفون کردیم که هرچه زودتر تشریف بیاورند هم شور ایشان را هم شور بشویم و شروع بشور شود ماده (۴) وزیر ماده (۴) کمیسیون می‌شود.

(اظهار شد خوب است قانون دیوان محاسبات خوانده شود چون بکشور شده است.)

رئیس — ملاحظه بفرمایید این یک مسئله خیلی

بهمی است و نظریات وزیر را هم خیلی لازم خواهد داشت این بود که تأکید کردیم وزیر مالیه برای مذاکره قانون دویان محاسبات تشریف بیاورند و حالا هم تلفون کردیم که هرچه زودتر تشریف بیاورند هم شور ایشان را هم شور بشویم و شروع بشور شد.

ماده (۳) — از پیشنهاد وزیر و ماده (۴) را پورت کمیسیون فرائت شد.

رئیس — ماده (۴) از کلیه اشیاء مستخرجه دولت صدی.

بیست بدون مخارج عنوان مالیات از عن جنس یا

قیمت دریافت خواهد کرد و در اخذ قیمت یا عن جنس دولت مختار است.

آقا شیخ اسدالله — بنده هم تقدیم این است

که باید این ماده (۲ و ۳) بر گردد بکمیسیون بجهت اینکه تمام اینها مربوط بهم است و اسطه اینکه در اینجا مینویسد از کلیه عتیقات مستخرجه بطور مطابق صدی بیست برای دولت دیگر فرقی نگذاشته است بین املاک دولتی از قبیل خالصهای وغیره با املاک شخصی اربابی اراضی مواد در همین کمیسیون بنده بر حسب اتفاق

با استثنای مواردیکه مجلس فوریت آنرا تصدیق می‌کند لا اقل (۲۴) ساعت قبل از مباحثه طبع و توزیع می‌شود پس اختصاص طبع و توزیع قبل از مباحثه راجع است با اینکه مجلس فوریت آنرا تصدیق نکرده باشد اگر مجلس فوریت لا یخواهد تصدیق کند می‌تواند قبل از اتفاقی مدت (۲۴) ساعت رای داد بعلاوه ماده دیگر هم هست

رئیس — این همین طور است ولی تقاضای فوریت نشده است در صورتی که بشود مجلس هم تصویب کند حضر تعالی می‌توانید تقاضای فوریت بکنید و بنده هم از مجلس می‌پرسم اگر تصویب کردند ممکن است جزء دستور امروز گذارده شوده

مهمنه صدر السلطان — بنده گمان کرد که فرمایید ممکن نیست بنده فوریت آن را تقاضا می‌کنم.

رئیس — خوب آقای منتظر السلطان تقاضای فوریت را پورت کمیسیون بودجه را راجع به عتیقات نمودند حالا رای می‌گیریم کسانیکه تصویب می‌کنند قیام نمایند.

(اغلب قیام نمودند با کثریت تصویب شد.)

رئیس — حالا شروع می‌شود در فانوں عتیقات چون معاون وزارت علوم هم تشریف آوردند اند و بوزارت مالیه هم اطلاع داده شده که خود یا معاونشان تشریف بیاورند در آن مدقعی که ایشان هم تشریف داشته باشند را پورت کمیسیون بودجه خوانده می‌شود در این موقع شروع بقانون عتیقات شد.

بهجهت — این شور ایشان در واقع بعمل نیامده است بلکه بعضی پیشنهادها شده و رجوع بکمیسیون فواید عame گردید و در آن جا دو [ماده] سه [ماده] شد حالا هم شور باید در آن سه ماده شود و هنوز طبع و توزیع نشده است این سه ماده را می‌توان اساسی گفت بعداز آنی که اساسش همان ماده است و از کمیسیون نگذشته است نمی‌شود در سایر مواد شور گرد.

آقا هیوز ابراهیم خان — رجوع شدن آن دو ماده بکمیسیون هیچ معانی نخواهد بعداز برای این که مواد بعدیعنی از ماده سه تا آخر خوانده شود و شور اول در آن بشود تا اگر ایراداتی هم در این مجلس محترم بشود باز بر گردد بکمیسیون و را پورت شد بارا پورت آن مواد سابقه دوباره ب مجلس بیاید.

بهجهت — آخر شما ملاحظه فرمایید قانون کلی خوانده می‌شود و خیلو هم اهمیت دارد و اساسش همان سه ماده است و بعداز آنی که بناشود که اساسش همان سه ماده باشد که از کمیسیون نگذشته است من نو دانم چطور ممکن است این مواد و بعدرا حالا مذاکره کنید.

رئیس — خوب است در این باب یک قدری بهتر توضیح بفرمایید خودتان هم می‌فرمایید که طبع و توزیع نشده است و نوزدرا کمیسیون است پس اگر طبع و توزیع نشده است در حقیقت آن مذاکره کرده و شور بکنیم حالا بنده صورت را که دیدم

آنهم راضی میشود آنچه بصاحب ملک مبدهد آنچه را که خودش صرف میکند برای استخراج آنها موضوع شود آنوقت تمام اراضی و املاک یک قسمت میشود و همه یک کاسه میشود آنوقت یک تفاوت در اراضی بکلی از میان میرود اگر دولت مواظبت بکند چرا برای اینکه اگرفرض بکنیم یک مخارجی را که این کرده است صودت داد اسکن چیز یکه استخراج شد بطور مخفی گرد لابد باید دولت یک مواطبه داشته باشد همینکه یک مواطبه دارد باید مخارج را موضوع کند آنوقت خرج در رفتہ بقول محمد هاشم میرزا آنچه حاصل بیرون میاید صدی بیست یا پیشتر هر چه میخواهد دولت بگیرد آنهم بصاحب ملک مبدهد داخل خرج نیست آنوقت املاک بکسره یک کاسه میشود اما از بابت اشیاء اینکه استخراج میشود اورا بعیده بنده باید فرق گذاشت همچنانکه چندماده ناظر این مطلب است که آن اشیاء مستخرجه از هر قبیل باشد چه کمی دارد و چه مالیات بدهد حالا اگر غیر این شقوق اگر میدانند و پیشنهاد کنند این هم از بابت آنکه خارج میشود اما این که میفرمایند دولت قیمت بکند و مختار باشد در برداشتن چنین با این که دادنده اختیار داشته باشد بعیده بنده دولت باید مختار باشد بلکه حق تقدیم در خرید هم داشته باشد بجهت این که بسیار چیزها است بکار دولت میآید و بکار موزه دولت میخوردند بخارج بروند دولت اگر میتواند اورا بخرد چه بحق تقدیم باید داشته باشد صلاح میداند میخرد صلاح نمودانند میخرد آن اینکه قیمت چطور میشود این را اول مرتبه اند دولت نه صاحبیش میتوانند بین کند باید بمعرض فروش در باید آنوقت بقیمت آنکه رسید دولت او را یا خودش قبول میکند یا از قیمتیش صدی بیست بر مبداره این مطالب را خوبست علیحده نسبت با آن چیزیکه در نظر دارند پیشنهاد بکنند تا اینکه کمپسیون و مجلس نظریات خودشان رادر آن باب اظهار فرمایند.

همتصر السلطان - بندۀ فرمایشات آقامیرزا یاس و آقای آفاسیخ ابراهیم را اساساً صحیح میدانم و تصدیق میکنم و ای یک فقر از این مسئله در کمیسیون صحبت شدو آن این است که دولت اگر حساب و مخارج او را برسد و به بینند چقدر خرج کرده است - بعداز آن که این خرج معلوم شد عمل کند دیدیم که اگر دولت این کار را قبول کرد دچار بعضی اشکالات خواهد شده بیشه مقنن سه ولت قانون را منظور ندارد بعضی نظریاتی هم باید داشته باشد که وزراء مملکت آیامی توانند آن قانون را اجرا نمایند یانه لئا اگر ما چنان چیزی نوشتهیم فردا یک صورت حسابی برای یک تپه کوچکی ترتیب خواهد داد و یک طومار حسابی خواهد نوشت که من خودم و قابع شامی که خوردیم در فلان جاو فلان چراغ را روشن کردیم تمام برای این تپه بود که خیال استخراج این اشیاء را داشتم که هم خودم را بدهد و هم صدی بیست دولت را بدهم حق هیزمه ای خانه خودش را هم جزء آن مخارج حسب مو کند یا از این نظر که دخل و خرج اینها هیچ بهم مطابقه نکند یا اینکه اگر این کار را بکنم باید ساده باشد ملاحظه این دولت گرفت اگر ما اینجا می فرماییم که آیا یک همچو منفعتی برای ما دارد که ما یک مالیاتی از او بگیریم یا اینکه وزارتین مالیه و فواید عامه که دارای مسئولیت است یک راه بهتری را پیدا می کرد که بقوانیم با یک مخارج کمتری یک مالیات بیشتری را که شاهزاده هاشم میرزا فرمودند از همه پیشتر اهمیت می دهم در اینکه از هنرها اینکه مالیاتی باید بدولت داده شود از قرار معلوم هبچیک مخالفت ندارند بندۀ هم مخالفت ندارم ولی بندۀ عقیده ام این است فروتی که در زیرخاک دفن است مال صاحب او نیست در واقع اشخاصیکه زمین و اراضی را می خرند فروت داخلی آنرا نمی خرند بلکه سطح اراضی را می خرند پس دولت در خروت داخلی آن حق است زیرا مال مملکت ملت است و در آن خروت هیئت جامعه مملکت که از همه پیشتر دولت است حق دارد و در اینکه آن کسیکه او را خارج میکند و صاحب ملک هم حق دارد حرفر نیست و آن ایرادی هم که شاهزاده هاشم میرزا فرمودند که یک کسی برود مخارج گراف بکند آنوقت ضرر بکند مثلاً بعد از وضع مخارج و زحمت یک چیز کمی بدست بیاورد در آن چیز کم اگر بنا شود که دولت صدی بیست را بگیرد این را یک قدری مخالف با انصاف می دانم بهتر این بود که مخارج او موضوع میشد آنوقت هر چه مداخل بکند میکرد هر فدری که تصویب نمایند یا صدی بیست را می گرفتند بهر بود این یک پلک جزء را یض بندۀ است دیگر آنکه معلوم است در زیر صفحه زمین از این هنرها در اینکار بکند ضرر بکند و دلیل دیگری که دارم اینست که هر کسی در اینکار داخل میشود گویا که قبل از وقت این مالیات را قبول کرده است که بدهد در این صورت مثل آنست که قبل از وقت قبول کرده امکان ضرر را زیرا ممکن است در یک زمینی مخارج زیادی نکند هیچ گیرش نماید و ممکن است که در یک زمینی خرج جزئی بکند و یک چیز قابلی بدست او باید در این صورت باید هم ملاحظه صدی بیست دولت هم بشود و هم ملاحظه سایرین.

اسدالله خان - در اینجا یک چیزی که بمنظور بندۀ رسیده است این است که در یک ماده نظام امنه داخلی ما نوشته است که او این قانونی که از طرف وزیری پیشنهاد میشود باید مقدمات داشته باشد یعنی فرض و دلایل لزوم آنرا باید مشروحآ بنویسند و باید دانست که بی جهت در نظام نامه داخلی نمی نویسند که او این قانونی وزیر باید دارای مقدمات باشد لازم است بندۀ محسنات و معایب این را عرض کنم تا اینکه بدانید چقدر از برای زود از مجلس گذشته و این ضرر دارد.

رئیس - در شورکلی بگویند و شور کلی گذشته است در ماده اگر نظر دارید بفرمائید.

اسدالله خان - در اینجا وزارت معارف پیشنهاد میکند از هنرها اینکه میگذرد برای

خرج بعده او است و صدی بیست بدهد از خبی کم اتفاق می افتد که ضرر بکند حالیه این فرم است که از چندین هزار نفر یکنفر بیدا بشود که او خوب بکند در آن کار آنرا نمی شود استثناء کرد.

حاج و کیل الرعایا — بنده چون عمر مختصر است اینجا عرض می کنم بنده صدی ده را کامنیدام و اختیار بادولت بعکس بنده اختیار را صاحب اشیاء و مستخرج میدانم که اگر خواست بدولت و اگذار مینماید اگر نخواست بدولت و اگذار ننماید بهمان قیمت مقوم خودش بر میدارد و در این اظهاری شد که بطور خیلی مختصر اشاره باو میکنم اوین است که باید در نظر گرفت که آن چیزی که اینجا مذکور می شود او قیمت ندارد آن چیزی قیمت دارد که یکی خواهد بود والا یک چیزی که صدتاً باشد و بیست تا آنرا دولت از بابت حق خودش بردارد این قیمت ندارد.

کاشف — بنده از این ماده خیلی از مذاکرات را خارج از موضوع میدانم مذاکراتی که راجع به املاک می شود این خارج از موضوع است در ماده او و دویم خبی که مذاکرات شده است ورجه بکمیسیو شده است با پیشنهاد مائی که در این باب شده کمیسیون هم ملاحظه در آن شده است بعد از این خواسته باشند میتوانند مذاکره کنند و این فقط در مالیات صدی بیست است و آنچه گفته شد خارج از موضوع بوده و بعضی ایراداتی هم که شده با جواب درست داده نشدویک جوابی است که بنده به محمد هاشم میرزا عرض کنم او این است که فرمودند اگر یک چیزی پیدا کرند که دولت می کویند باید صدی بیست بدھی این مسئله ایست ولی دولت نمی تواند که بگوید این هارا بشکنند صدی بیست اورا بدھید اما اگر صددانه کوزه یا صدداه آجر پیدا کرده بیست داه از آنها را دولت اگر بخواهد بردارد ممکن است و می تواند ولای این طور که می فرمایند یک کوزه بیرون آمد که صدی بیست اورا بشکنند بردارد این نبست.

محمد هاشم میرزا — فرمایش آفای مخبر که فرمودند هیچ مربوط بعرض بنده نبود بنده عرض نکردم که معطل ماندیم که این صدی بیست چطود تجزیه می شود و چطور قسم می شود عرض کردم که بنده این را زیاد می دانم بجهت اینکه ممکن است که یک چیزی را یک شخص با یک سرمه خیلی کمی بیرون آورد و صدی بیست برداشتن از عین او بجهت این که یک چیزی عاید او شود این را بنده زیاد می دانم حالا صدی بیست کم است بیشتر کنند صدی سی نمایند این غیر از آنست که آفای مخبر می فرمایند استدعا می کنم که گوش بدهند آنوقت رد کنند.

محمد هاشم میرزا — فرمایش آفای مخبر هیئت دولت داده می شود یعنی هیئت مقنه مبنی و مدعی نایب السلطنه مملکت امضاء می کند نمیتواند در بعضی فروع وارد شود مثلاً مراعات کنند که ممکن است یکنفر صد تومان خرج بکند و کمتر از صد تومان پردازی می کند این صورت چه باید کرد قانون همیشه کلی است مامینویسیم که هر کس هرچه کار کرد و پیدا کرد هم می گوییم که دولت در اخذ جنس یا نقد مختار است و از آنطرف هم می گوییم که دولت در املاک خالصه یا دولتی قرار دادی بدهد که نمی داشم چه قرار.

دادی است که دولت باید بدهد از طرفی هم سعی باید کرد که اشخاص رحمت کش های بکه بخواهند است خراج کنند یک ندری راحت باشند اکثر حق دولت کلیه منحصر باین صدی بیست می شود بنده حرفی ندارم والا آگر بنداشود که زیادتر از این بر مستخرجهای تهمه لی شود این صحیح نبست.

هفة صدر السلطنه — فقط در اینجا مواضع مالیات می کنیم و متعلق به محلهای ادبی است محلهای دیگری در نظر نبست که اسباب اختلاف بشود دولت اختلاف بشود دولت در هر محلی که از املاکش اشیاء و عتیقات است خراج می کنند صدی بیست مالیات می گیرد بس اگر فرض مذاکراتی که اینجا می شود راجع بخالصه دولت است این مربوط باین ماده نبست دولت خودش میداند با صرفه خود و نظر باتخودش امر و مجاز شورای مالی وضع قانون می کند برای عتیقات که هر کس است خراج عتیقات می کند و از یک محلی بیرون می آورد از قرار صدی بیست بدولت میدهد بعنوان مالیات دیگر هیچ منظوری نیست.

حاج شیخ غعلی — اشیاء عتیقه ایران مسلم است که خبی اهمیت دارد و باید وضع مالیاتی برو او بشود اما وضع مالیات باین یک ماده بالغ کلی صحیح نبست اشیاء عتیقه متفاوت است بعضی از آنها را می شود صدی ده بعضی صدی بیست بعضی (انصف) باید گرفت در اینجا نوشه است که از کلیه اشیاء مستخرجه بدور تفاوت صدی بیست از هین جنس یا نقد دریافت کرد این ماده رابطه کلی بنده عقیده ندارم باید تجزیه شود و یک حرف دیگر که اینجا هست نوشت که در اند جنس یا قیمت دولت مختار است این صحیح نبست زیرا این اشیاء مستخرجه از زیر خاک بیرون می آید یک قیمت معینی ندارد بسا می شود یک چیزی که از زیر خاک بیرون می آید کاشی است آنوقت دولت بگوید که این ده تومان یا بیست تومان قیمتش است خودم بر می دارم بس باید تعیین قیمت رامعلوم بگنند یک ماده اضافه کنند که درین حوزه معینی قیمت بشود والا بسا هست آن کسی که است خراج کرده است قیمت فوق العاده روی او بگذارد یا اینکه دولت قیمت کمی روی او بگذارد چون اینجاد دولت مختار است در اخذ جنس بگوید بن عین آنرا می گیرم مثلاً قیمت این ۵۰ تومان است من چهل تومان بتوخاهم خواهد داد این ماده خیلی ناقص است برای وضع مالیات اشیاء عتیقه بنده این چهارینج ماده معتقد نیستم و باقیه بنده باید من مواد رجوع شود بکمیسیون

رئیس — این چیزی را که حضر نهالی فرمودید یک ماده دیگر نوشته شده است و ایراد شمارا فرع می کند.

هفة صدر السلطنه — خوب است دقت و فرماید اظهار اینکه می فرماید از روی عدم دقت و طالعه بود چون وقت مجلس خیلی مفتضم

افتخار الـ اعـظـمـيـن - اینکه فرمودند این
کار صـاقـه دـارـد و تـجـدـیدـ کـنـترـاتـ مستـخـدـمـيـنـ بـلـوشـكـيـ
را مـهـلـ آـورـدـ زـنـدـهـ خـواـصـتـمـ عـرـضـ كـنـمـ كـهـ اـيـنـكـهـ
درـآـنـ خـصـوـصـ دـرـبـارـهـ هـرـيـكـ جـدـاـ گـانـهـ رـايـ گـرـفـتـهـ شـوـدـ
برـايـ اـيـنـ بـوـدـ كـهـ مـحـتمـلـ بـوـدـ كـهـ آـفـاـيـانـ نـمـاـيـنـدـ گـانـ
مـحـتـرـمـ دـرـ حـقـوقـ بـيـكـنـفرـ آـنـهاـ نـظـرـيـ دـاشـتـهـ بـاشـدـ
كـهـ دـرـبـارـهـ سـاـيـرـيـانـ آـنـ نـظـرـ رـاـ نـدـاشـتـهـ بـاشـدـ وـ اـزـ
اـيـنـ جـهـتـ بـوـدـ كـهـ دـرـبـارـهـ هـرـيـكـ جـدـاـ گـانـهـ اـخـذـ
رـايـ شـدـ وـلـيـ آـنـجاـ لـابـعـهـ وزـرـاءـ دـرـ خـصـوـصـ جـلـبـ
مستـخـدـمـيـنـ خـارـجـيـنـ نـظـرـ محلـبـ (ـ سـمـدـهـ اـسـتـ وـ تـصـهـ دـ)

نماینده از این سه نظر را در اینجا می‌گذارم و در اینجا می‌گذارم که این نظرات و مجلس هم در این کنفرانس و درباره این نظرات مختلف ندارد بلکه اصل کنفرانس است و حالا باید در پول رای گرفت از این ورمی کنم که این را باید بکنفرانس مستخدمین یکی فیاس کردو باید در تمام آن پلک مرتبه رفت.

رُؤسَم - اکر لازم میدانند بک مرتبه رای

خواهد شد .
رئیس - حالا چون این را پورت دارای چند بنده است که ماده بمناسبت دارای رضا خان - بنده فقط یک سهوالی داشتم که مخابهم نباشد و آن این کرد شور در کلمات این را پورت بعقیده بنده بازدازه دارم و دهان میبلنم لئن از آمریت با پنجا با اسم ایره است لئن آمد و باید داخل درمذا کره آن موادش تملک را بسود برای اینکه پول رسمی آنها همان چند ماده است یکی مدیر خزانه است یکی مفتش طوری لئن فرموده دلار است و اینکه برای مالیات از اینها پلیره معن شده است و برای سایرین به مسئله و یکی هم معاون او یکی هم محااسب برای فصلی از بودجه فرض کنیم پس عقیده بنده باز هر ضاداره خزانه بعقیده بنده در آمام این مواد با پیغام میبلنم این است که مطابق مفهوم نظام نامه داخلی رای گرفته شود .
و مطابق سایر کشورها و ماده مواد دارای

حاج آقا - بنده که امان میکنم که این یک طرحی
نباشد که به مجلس پیشنهاد شده باشد که هادر ماده بهاده
آن علمی خود را بگیریم این یک چیزی است که
از اول بگفتراست آنها رای داده شده است و حالا
مبلغ کفتراست و مخارج راه اینها پیشنهاد شده است
و باید بهم جهت در تمام آنها یک رای گرفته شود
برای اینکه معلوم است که در این خصوص مخالفی نیست
کاشف - بنده موافقم با اظههارات آقای
دشمن عرض کنم که در ماده بهاده باید علمی خود را
وریز امور خارجه - در باب تهییں بلیره و
دولار هدر ای را نه از اینجا شده بود به مجلس محترم
دادم که همین طور اولی را بلیره معین کرده بودند و
سپرین را بدولار
حاج و کیل المرعا - بنده دوهزار لیره را
بهاده اینکه اداره خزانه را یک نزدیک خوبی بدهند
رباید نمی دانم ولی میخواستم از آقای وریز امور
خارجی سئوالی بگنم اگر چه شاید خود بنده هم بدانم
چون مخارج مسافرت ممکن است دارای دو معنی باشد

برای اینکه تمام این مدت توقف آنها راهم بطهران
گرفته شود .
رئیس - اکنون است حالا شروع می کنیم
با خذ رای در کلیه این راپورتی که از کمیسیون
باید ماده مسافرت موقت حساب کرد میخواستم بدایم
مرداد از این مسافرت فقط راجع است با آنقدری از
بودجه پیشنهاد شده است که اینکه تصور میکنند
و رفاه سفید خواهند انداخت [اور اق رای اخذ شده
همین طور است در خصوص تجدید کنترات مستخدمین
زمان که از آنجا حرکت می کنند و وارد طهران
کمرک اگر خاطر آقایان مسیوی چون باشد وقتی که
آفای حاج میرزا رضا خان استخراج و نتیجه از فرار
میشوند با غیر از آن است چون بندۀ میخواستم در
این خصوص جواب رسمی از یک وزیر مملکت شنبده
آمد و در مجلس اولادر کلیات آن مذاکره شد
دبل اعلام شد] .

باشم از این جهت این را عرض کردم و الا اگر دیگران
مجلس صلاح می دانند که در این خصوص یک دفعه
مودارند شاید خود پنده هم بدانم که سفر هیارت از
و بعد در مواد آن جدا که رای در فیله شد حالا در
معاضد الملک - عده حضار (۷۶) ورقه سفید

دای در ویه شود ممکن است ولی بوجب نظامنامه
صیر در زمانی است که حرکت میکنم تا اینکه بخواه
داخلی و ساخته باید در موارد آن عملیات رأی
خودم برسم. امریکانی با کثریت تصویب شد تصویب
که فته شدید

وزیر امیر خارجہ — بلہ مختار مسافرت
معاضد الملک — بنده تصور می کنم باید
عبارت از آرزوی است که اینها از واشنگتن حرکت
در کلپہ این را پورت بلکرائی گرفت زیرا اگر اختلافی
میکنند تا آرزوی یہ بظہران وارد میشوند آنچہ مبلغ را
کنٹانر لے آنکہ نیز ایجاد کر کے

برآورده بکنند و حواله می‌دهند.
نظریاتشان در خصوص اشخاص تفاوتهای می‌داشت
فیض‌الملک — بنده همین قدر می‌خواستم عرض
ممکن بود علمی‌بودن رأی گرفته شود و حالا
کنم که فقط امروز در مبلغ کترات رأی داده مشود
چون اختلافی در این خصوص نیست اگر جدا کاره
و اگر غیر از این مخارج دیگری باشد مسلم است
آنکه از طرف وزارت امور خارجه پیشنهاد بشد

مطلب که هیئت دولت به وارد اجر اکتفا نموده این بود که
دیدیم نشده است کسی تابحال از این کار ضرر برده
باشد لهذا این طور دایورت داده ایم حالیه هم اگر
نمایند گان چیزی بنظرشان رسیده و میرسد که خیلی
سهولت داشته باشد و بهتر باشد نظریات مسلکی
خودشان را پیشنهاد نمایند البته کمپسیون هم
ملاحظات خودشان را خواهند کرد و در شور دوم که
بیآید به مجلس صنایع خواهند کرد باز هم عرض نمیکنند
بنده تصدیق می کنم نظریات آفاشیخ ابراهیم و آقا
مردم میخرد دولت بخورد آن عداوتی ندارد

میرزا باس را .
ارباب کیمی حسرو و — بنده او لا در کلبه این خبلی
تشکر میکنم از آقای وزیر امور خارجه که این اقدام
را فرموده اند و در پرون دو سه ذقره سئوال داشتم که خوبست
مخبر محترم که بسیون در آن خصوص توضیح بدهند
او لا اینجا مبلغ را بپول ایرانی ذکر نکرده اند و حال
اینکه اینطور بکه اینجا نوشته شده است در موقع پرداخت
تفصیل پیدا نمیکند از اینجهت تصور میکنم که خوب بود
بپول ایرانی معین میگردد زیرا که اغلب نمایندگان
مبلغی که کمیسیون تصویب کرده است بپول ایران
چقدر است چنانکه بهضی از نمایندگان از بنده میپرسند
که قیمت لیره چقدر است و دلار چقدر است این را
معین بگنید که نمایندگان ندانند به چه مبلغ بپول ایرانی
رأی نمیهند ٹازیا بگفتاری را که برای ریاست خزانه
خواسته اند قبده شده است که مخارج مسافرت خود و
فامیلش را خواهند داد و از بابت مخارج مسافرت آن جهار
نفر دیگر ذکری نشده است میخواستم بدانم که آیا آنها
مخارج راهی دارند یا ندارند اثمار باب مدت هیچ قبده
نشده است که مدت گفترات اینها در چند وقت خواهد
بود و حال اینکه لازم بود نوشته شود .

بدولت بدهند بهمان قیمتی که از او میخرد
بدولت میدهد و هیچ عنادی هم ندارد که بگشی دیگر
بدهد و بدولت ندهد با کمال رضایت خواهد داد چیزی
که میتواند مانعش بوده باشد در صورتی است که دولت
از آن قیمت واقعی که برای او معین است یک چیزی را
تخفیف بدهد والا وقتی که دولت با قیمت خودش خرید
هم تعداد بفراد اهل مملکت وارد شده است و در اصل
مالیات صد و بیست که گفته تم در حق الارض این مالیات
دیگری است واعضاء کمیسیون باید ملتمنش شوند و
چون این مربوط با آن ماده قبل است باید آنرا قید بگذند
که از حق خالصه در موردی که کسی بخواهد مالیات
بگیرد آنرا تصریح بگذند بواسطه اینکه اگر تصریح
نگذند چنین معلوم میشود که اشخاصی که املاک شخصی
دارند این صدی بیست تعلق میگیرد و اگر زمین
خالصه دولتی است تعلق نمیگیرد چون این مربوط
با آن دو ماده قبل است اعضاء کمیسیون ملتمنش آن
خواهند بود و تغییری در آن خواهند داد همانطوری
که عرض شد نوشته شود .

رئیس — مذاکره در این خصوص کافه است و
هم با آنها شریک باشد و بزرده تصدیق میکنم فرمایشات

چند پیشنهاد در این خصوص شده است که مخبر کمپیسیون
ماده باید مخصوصاً تغییر پیدا کند حالا چه صدی
بیست پایانه شتر در تعیین او عرضی ندارم ولی باید بعد
از وضع مخارج از طرف آقامیرزا ابراهیم
قی و حاج شبخنای خراسانی بحضور ذیل قرائت شد
بنده پیشنهاد میکنم که دولت از کلیه اشیاء مستخرجه
حکماً دولت از یکه ایجاد مسخراج می شود و یک
صدی ده مالیات اخذ کند و کلیه مخارج بعهد مسخراج
بیچاره از افراد ملت استخراج کرده دولت شرکت
باشد (ابراهیم قمی ·)

خزنه دار خپلی هم در باب او توصیه کرده بودند و
باشد بنده کمان می کنم که هیچ مبالغ خرج درده
مبلغ دوهزار لیره با مخارج ایاب وذهاب خودش و
تومان قیمت صدی بیست باید بدولت بدله اضافه از
هزار تومان تاده هزار تومان صدی سی از ده هزار
تومان اضافه کای معنوش این است که آن فاوانی که
کنارده می شود بهر صدی که هست تمام حدود مملکت

د ا شامل باشد اختصاص بیک چائی غیر از بیک جای
بیکنند و خبر بد هند این بود که شب چهارشنبه تاگر افات
رئیس — وزیر مالیه تشریف نمیآورند وزیر امور
دیگر نداشته باشد ولی دایره این قانون با وسعت
خارجی تشریف دارند بقیه این قانون میمانند بجمله بعد حالا
نمایند آن ربطی به آن قانون ندارد همانطوری که
شروع میکنیم برای پرستش می فرمائید تصویب
می توانیم این وسیم صدی بیست بدولت باشد بر سه هزار و ایم
شده است و اینکه آنای از هاب اظهار کردند صد عج

بنویسیم صدی بیست بعد از وضع مخارج بگیرد وقتی
که ما این را به لوى این ماده نوشته‌یم هیچ بکلیه
قانون ضرری دارد نخواهد آمد ضررهم بر اشخاصی
دارد نمی‌آید بنده اگرچه در این دوره تغذیه‌یه بعد
از این مالیاتی که گذاشتیم آمریکائی مذاکره شد پیشنهاد
ذره منافع بحال مملکت ندارد و تمامش خرج اشخاص
می‌شود هیچ در وضع قانون مالیات نداشتیم
حالاً که می‌خواهیم مالیات بگذاریم بنده عرض می‌کنم
که باید ملاحظه حال آن اشخاص هم بشود که یک
پیچاره ضرری نبرد و همچنین در همین مورد هم باید
است که با پستی پول ایران معین بشود اما از آنطرف
می‌دانید از آنجا که توصیه می‌کنند بیول خودشان
معین خواهند کرد دولار را که می‌دانید پول خرد
بنگی دنیا است و تقریباً معادل یک تومن بیول ایران
است و چون مقام آن یک‌نفر رئیس که معین کرده‌اند
مهم است اینکه حقوق او را بایه معین کرده‌اند
وای اینجا با آقای وزیر مالیه مذاکره کردیم که
بیول ایران تسعیر شود و فرارداد بشود اما در باب
خدمت کرده و رئیس جمهور در باره او توصیه نموده
بر حسب پیشنهاد وزارت خارجه کمیسیون تصویب
می‌نماید مشارکیه بادو هزار لیره انکلپسی سالیانه باستفاده ام
(آقا میرزا ابراهیم خان را پورت مزبور را
بعبارت ذیل قرائت نمود) کمیسیون بودجه در روز
چهارشنبه غرہ شهر صفر دو ساعت وربع بظهر مانده
در تخت ریاست آقا میرزا مرتضی قلبخان منعقد گردید
در خصوص مستخدمین آمریکائی مذاکره شد پیشنهاد
وزارت جلیله خارجه مشاوره در آمده‌ والا از بابت پکنفر
خزانه‌دار کل که شخصاً در تخت ریاست رئیس جمهور
خدمت کرده و رئیس جمهور در باره او توصیه نموده
بر حسب پیشنهاد وزارت خارجه کمیسیون تصویب
شارژدار ایران متن کر بوده است که مستخدمی را

خودشان هم منزل نبوده اند آدمشان رسید پاکن
را امضاء کرده است دیگر رسید آدمشان صحیح باشد
یا نباشد چه عرض کنم

رئیس - دیگر دراین باب لازم نیست داخل
مذاکرات شویم و این مسئله همینطور که گفتند خلبانی
مهم صحیح لازم است و حالا که اغلب از آفیان
حاضرند از ایشان خواهش می کنم که بعد از ختم
جاسه حاضر شوند و هیئت رئیسه خودشان را انتخاب
کنند و هرچه زودتر مشغول کارشوند.

آقا میرزا احمد - بنده یک فقره هرضم
راجع بکمیسیون عرايض است می خواهم تقاضا کنم
از آفایان اعضاء کمیسیون عرايض **تلمکراف** مهم
که از اطراف می آید و خلبانی اهمیت دارد را پرورد
آنرا بمجلس بدنه دهند چند تلمکراف بمجلس آمده
است از ارومیه راجع با فخم الدوله و آشخاص کلانی
و خلبانی اهمیت داشته است و هنوز از وزارت داخله
چ-واب داده نشده است به چوچه اطلاع ندارم
 فقط در روزنامه خواندیم و همچنین از کرمانشاه در
خصوص اعظم الدوله شرحی رسیده است با این
که تقاضا شده است که راپورتش را به مجلس
بدنه هنوز راپورت نداده اند.

رئیس - یاد آوری می کنم که مطالبه
را اطلاع بدنه دهند.

آقامیرزا احمد - دیگر آنکه سوال
کرده ایم یکی از وزارت چنان یکی از وزارت ماله
درخصوص رئیس ماله فروین که رئیس فشوون او را
توقف کرده اینکه مطالب فوری است که وقتی
اینچه یک سهولتی بشود ممکن است آن سوال یک
فایده بکند اما وقتی له مدتی نداشت دیگر موقوف
می کند و هیچ فایده ندارد.

رئیس - در این مسئله امروز در هیئت
رئیسه گفتگو بود خلبانی از سهولات هست از وزراء
شده و جواب آنها را نداده اند و مخصوصاً امروز
بنده می خواستم که پل شرحی بهمه وزراء نوشته شود
که سهولات و استیضاح از پلکه رسیده است رودنر جواب
بدنه و درباب کمیسیون عرايض هم آن نوافصی که
دارد یا بد تکمیل کرد خوب بدنه نظری خواهم کرد
و اگر نوافصی دارد تکمیل خواهد شد

بهجهت - بنده موقع رامفتنم می دانم که یاد
آوری کنم در نظامنامه نوشته است که در هر سه ماه
بشه ماه یک مرتبه کمیسیون عرايض باید تجدید
شود و آلان یک ماه است که از مدت کمیسیون عرايض
گذشته است و تجدید نشده است و بدنه می خواهم
احساسات و کلاعرا بهینم که آیا تصویب میکند که

صادم که کمیسیون عرايض تجدید نشده است همان
کمیسیون مدتی شده می تواند رسیده گی
برایض بکندیا خیر این یک چیزی است که احساسات
و کلاعه لازم است معلوم شود دیگر اینکه در مجلس
سابق که تلمکراف داخله را می خواندند دیگر مجلس
وقت نداشت که بطالب دیگر بر سر و پوظی خودش
عمل نماید این است که در نظامنامه داخلی تفکیک
کرده است و سه قسم قرارداده است اول عرايض که
رجوع آنرا بکی از وزارت خانه که کمیسیون صلاح

گذشته آنهم مذاکره شده لایحه نجف اشرف
است استدها می کنم که در ضمن این دستور
گذاشته شود.

رئیس - دراینچاست اگر مخالفی نیست جزء
دستور میگذاریم جزء دستورهم بوده است شاهزاده
سلیمان میرزا حضرت والا سهولی داشتید درخصوص
کمیسیون اصلاح نظامنامه انتخابات دراین خصوص
دیروز صحیح از طرف هیئت رئیسه نوشته از برای
آفایان اعضاء آن کمیسیون و خواهش کردیم زودتر
حاضر شوند و هیئت رئیسه خودشان را انتخاب کنند
و مشغول شوند حالا اگر باز فرمایشی دارید
بفرمائید.

سلیمان میرزا - بنده هم غیر از این مطلب
نداشم ولکن می خواهم عرض کنم که این مسئله
خلبانی مهم است و لازم است که هرچه زودتر در
اینچه خصوص اقدام بکنند و هنوز شاهزاده محمد هاشم
میرزا که یکی از اعضاء آن کمیسیون است میگوید
مکتوبی از هیئت رئیسه من رسیده است و هیچ
اقدامی نشده است در یک چیز یکمه مترین چزی است
که باید اقدام شود و اگر باین ترتیب بخواهیم کار
کنیم که از کار چهل پنجاه روز است ۱۲ نفر انتخاب
کرده ایم نتوانسته اند یک جلسه دورهم به نشینند و
وهیئت رئیسه خودشان را انتخاب کنند کمان میکنم
کاری از یک نزد و اگر آفایان فرصت ندارند که با این
کمیسیون حاضر شوند و بیان احصار نامه هم حاضر
نمیشوندو و کیل مجلس هم هستند خوبست در این
صورت امتعفایه بدهند تاینکه مهام یک اشخاص را
انتخاب کنیم که فرصت داشته باشند تا کی باید
مطلوب باشند و می را اینطور مهمل کنند تا کی
از آفایان اعضاء آن کمیسیون را بنده سراغ دارم
که حالا حاضر شدن سایرین هم اگر می دانند میتوانند
بر سند باز مکررا یاد آوری میکنم که امتعفایه کنند و
مارا راحت نمایند بجهت اینکه این قانون انتخابات
خلبانی اهمیت دارد و باید دراین دوره تمام بشود و اگر
این دوره پس از یاد معلوم نیست حال نمایند کان چه
خواهد بود و تکلیف مردم چه خواهد بود بواسطه
اینکه این نظامنامه انتخابات را مجلس تصویب نکرده
است و نه اصلاح کرده است پس از آفایان استدها
دارم که خودشان زود حاضر شوند و اینکار بکند
والا اگر اینطور بماند و دوره تمام شود و قانون
انتخابات همینطور مبهم بماند حال نمایند کان معلوم
نیست چه خواهد شد و اول دوره جدید تا حالا
چیز یکه اصلا طرف گفتگو واقع نشده است همین
نظامنامه انتخابات است و حال آنهم معلوم نیست که
چه خواهد شد.

رئیس - بنده صحیح شرحی نوشتم آفایان اینکه
انتخاب شده بودند و خواهش کردم که در مجلس
حاضر شده هیئت رئیسه خودشان از زودتر انتخاب کنند حالا
باشند محمد هاشم میرزا نرسیده است چه هر ضر
کنم چه شده نمی دانم.

ارباب کیه خسرو - چون کفته شد که باشند
محمد هاشم میرزا نرسیده است لازم است که عرض
کنم تقریباً وقت ظهر بود که باکت را برده بودند و
دیگر که خلبانی هم است و بنده یک چیزی پیش از

آن یک مطلبی است که خلبانی اهمیت دارد بنده تقاضا
میکنم و گمان این است که نمایندگان هم همراهی
کنند که یک حق تفليس بزرگی از مواد آن امتیاز نامه
ساقط نشود و آن استیضاح جزء دستور گذاشته شود.

رئیس - چون درخصوص آن استیضاح از وزیر
جواب نیامده است نمیتوانیم جزء دستور بگذاریم.
ادیب التجار - بلکه تاشه ما از وزیر جواب
نیامد چه باید کرد.

رئیس - اینطور هم نیست که در صورتی که
وزیر بخواهد جواب بدهد بیک استیضاحی مجلس بلا
نکلیف نمایند در نظامنامه در آن صورت هم تکلیف معین
شده است.

آقامیل حسین اردبیلی - بنده در خصوص
دستور بطور عموم میخواهم تقاضا بکنم که این قوانین
که یک شور شده و ناقص است تمام شود و بجهة تا
این قوانین ناقصه تمام نشده داخل مطلب دیگر نشونیم
و مسئله خلبانی مهمی که باید اقدام شود اصلاح نظامنامه
انتخابات است و بوجهه ای اینکه آمده است که آنها
هم هرچه زودتر مجلس بپایاند بجز این دو مطلب
حتی الامکان نباید بقانون دیگری داخل شویم.

رئیس - پس حضر تعالی با این دستوری کمین
شده است همراه بدهد بجهت اینکه تمام قوانینی است که
بنده شور شده است.

آقامیل حعلی خراسانی - بنده هم با این
دستور همراه ای اینکه عرض میکنم باید ترتیب
دستور معین شود اول قانون دیوان محاسبات باید در
دستور گذاشته شود آنکه تمام شد آنوقت قانون
ثبت اسناد شروع شود بجهت اینکه قانون ثبت اسناد
یک شور شده است و قانون دیوان محاسبات شور دوم
است اگر بناید آنهم شروع شود قانون دیوان محاسبات
نخواهد گذشت هر دو ناقص میماند.

رئیس - آفایان میدانند که قانون ثبت اسناد
چقدر اهمیت دارد مخصوصاً اعضای کمیسیون بخوبی
مطلوب هستند ولازم است که آنهم هرچه زودتر از
مجلس بگذرد.

کفتر علمی خان - بنده میخواهم مخالفت کنم با
اشخاصی که در خصوص راپورت محصلین صحبت کرده
که باید راپورت کمیسیون معارف باید بعد از آنکه اینکه
شونیم این صحیح نیست بجهت اینکه این مطلب خلبانی
اهمیت دارد و بجهه بجهه باهم ملازم ندارد که بدون
راپورت کمیسیون معارف بشود با آن راپورت رأی
گرفت بجهت اینکه اینها منافاتی باهم ندارد باید مجلس
در راپورت کمیسیون بودجه رأی خودش را بدهد
یعنی این اعتبار را مجلس بوزارت معارف بدهد آنوقت
معلوم است کمیسیون معارف هم پروگرام آنها را
خواهد نوشت و مجلس خواهند آورد مجلس هم رأی
خودش را خواهد داد.

رئیس - بعضی از آفایان پاره سهولات دارند
بفرمائید آقای ارباب سهولتی داشتهید.

ارباب کیه خسرو - بنده در جلسه گذشته در
خصوص تعیین دستور عرض کردم که کمترات سیو
مولیتر جزء دستور شود و آنچه ام اسم برده شد لکن
حالا می بینم بکلی از جزء دستور خارج شده و
خوبست آنرا جزء دستور قرار بدهید و بنده مسئله
دیگر که خلبانی هم است و بنده یک چیزی پیش از
این پیشنهاد کرده بودم و در ضمن مذاکره جلسه

خصوص نوافض بعريه گرده اند نبندان علمت
جهوت که حاضر نميشوند جواب بدهند .
رئيس - اين راهم رسبد کي ميكنيم و عرض
مجلس ميرسانيم .
(رئيس حرکت کرد مجلس يك ساعت و نهم از
شب گذشته ختم شد) .

جلسه ۳۰۶

صورت مذاکرات مشروح روز شنبه چهارم
شهر صفر المظفر ۱۳۴۹

مجلس دو ساعت وربع قبل از غروب آفتاب در
در تخت رياست آقای ممتاز الدوله تشکيل شد .
صورت جلسه روز پنجشنبه دوم را آقای معاصي
الملک قرايت نمود .
غائبین روز پنجشنبه - حاج سید نصر الله -
وحيد الملک - مرتضی قلی خان بختياری - سردار اسعد
بدون اجازه - آقای ميرزا هلى اکبر خان
دهخدا .

بالجازه - آقاميرزا مرتضى لميغان .

آقا ميرزا اسدالله خان در موقع مقرره حاضر
نشده اند .

آقاسيد محمد باقر اديب هر ايض بودند .

رئيس - در صورت مجلس ملاحظاتي که
hest بفرمائند .

آقاميرزا هر قصي قلی خان - در جزو
اشخاصی که دير آمده اند بنده را وشته اند در صورتی
که آن روز را از صبح در تلکر افخانه بالصفهان مشغول
ماذکره بوديم تا وقتی که شرفیاب شدم و مخصوصاً
آقای آقاميرزا ابراهيم خان را زحمت داده فرستاديم
که عذر مارا اظهار بکند و علاوه بر اين برای اين
که مطمئن باشم سدهمه تلفون کردم به مجلس اريان
جهت خواستم عرض کنم که عذر داشتم .

آقا ميرزا احمد - رأی که در باب
مستخدمين امر يكاني گرفته شد به اتفاق بود نه به
اكثرت بواسطه اينکه عده (۷۶) نفر بود و
[۷۰] نفر رأی دادند وينچ نفر امتناع کردند و
يکنفر رد کرد نظربری هم در سابق در همين مجلس
در خصوص انتخاب حاج ميرزا ذين العابدين مرحوم
داشت که چند ورقه . فيد داشت مذلك اتفاق
داشتيم و ايشان راهه اتفاق انتخاب گرديم .

آقا شيخ على شيرازی - در جلسه سابق
ماذکره شد که در فقره لا يعه مستخدمين آمر يكاني
باید بطریق لا يعه قانونی ماده بامده رأی گرفته
شود و حال آنکه آنها مواد نیست فقراتی است
که در ضمن يك ماده است اين راماده دانستن يك
نوع مسامحة است .

ارباب گیخره - در مسئله مستخدمين
آمر يكاني که اسم و مواجهشان در اينجا نوشته شده
است آن روز که اينجا مذکور شد و تصويب شد و
اينجا هبیج قبیل از آن بابت نشده است .

ادیب التجار - بنده آن روز در خصوص
استیضاح دکتر اميرخان مخصوصاً تصریح کرده
ام در آن ماده دولت ایران حق تفتیش درباره
قرارداد باشك استقرار ارضی در شعبه رهنی داشته است خواهش

بیندارند و يك فقره استیضاح بنده در باب بول نیکل
کردم که يامتجاوز از يك ماه است و حاضر نشده اند
که جواب بدهند و در خصوص سوالات نمایند گان
نظم‌نامه مبنی‌سند که در صورتیکه وزراء حاضر
باشند در آخر جلسه ممکن است سوالات بشود و
جواب باید بدهند و در صورتی که حاضر نباشند بجهة
جواب دادن در جلسه آنکه میتوانند جواب بدهند ولی
حالا طوری شده است که وزراء سوال نمایند گان
نه باستیضاح نمایند گان میخواهم عرض بکنم وفع
نمیگذارند با وقت ندارند جواب بدهند در صورتی
که اغلب هم در مجلس تشریف دارند و هبیج اعتماد
نمی‌کنند در صورتیکه سوال يك چیزی است که
نتیجه اش بعد باید استیضاح برسد و بعضی سوالات
بنده و سایر نمایند گان گردد ایم که اگر جواب
مساعد نشنبه‌یم مجبوریم که استیضاح کنیم بجهة
اینکه آنها در موقع خودشان اگر حاضر نشوند که
جواب مساعد ندهند نماینده مجبور باستیضاح است
و باید حالا ترتیبی قرار داد آقایان وزراء حاضر
شوند و جواب بدهند می‌دانند بعضی سوالات هست
که اگر در آن موقع سوال نشد ممکن است ضردهای
کلی بملکت بزنند ضرر مالی و همه چیز که اگر
در آن موقع سوالی شد ممکن است فائده داشته
باشد و اگر از آن موقع گذشت فایده نخواهد داشت
و بنده هم این هر ايض را مهم میدانستم عرض نکردم
حالا هم که آقایان تشریف می‌زنند گوتاه می‌کنم .

رئيس - استیضاحی است آقای مشیر حضور
کرده‌اند فرائت می‌شود (بعبارت ذیل فرائت شد)

مقام‌نیع ریاست مجلس مقدس شورای ملی - بنده
از بابت عباس خان نام‌فقه‌گزاری رئیس نظمیه اصفهان
که در صبح روز پنجشنبه آقای معتمد خاقان حکمران
آنچه و عمده زاده ايشان ميرزا عبدالرحمن خان
راعلنا در دارالحکومه با چند تیر رولور مجرور
ساخته و پس از انجام این حنایت خود جانی با چهار
نفر از رفقاء ابرانی خود که ملبس بلباس فقه‌گزاری
بوده‌اند رفته در قونسول خانه روس متخصص بشوندو
در خصوص استخدام اینکهونه اتباع خارجه در
ادارات دولتی از رئیس وزراء استیضاح خواهی کرد
مقرر فرمایند هرچه زودتر در مجلس مقدس حاضر
شده جواب بنده را بدهند دویم صفر المظفر (فتح الله
طباطبائی مشیر حضور) .

رئيس - این را ابلاغ می‌کنیم که
بینایند جواب بدهند و هرچه هم جواب دادند عرض
مجلس میرسانیم .

آقا شیخ على شیرازی - در دستور می
خواستم این را عرض کنم که بعضی از وکلاء مدتی
است که معلم هستند و باید نکلیف آنها معلوم
شود از جمله وکلای قائمات هستند که مدتی است
اعتبار نامه رسیده و مجلس نیامده احت که عقیده
مجلس هم معلوم شود و همچنین اعتبار نامه وکلای
زنجان هستند که شکایت هم گرداند حتی که وکلای
ماجراء در خارج مانده در این خصوص باید افاده
شود که رایورت آنها از شب بپاید دیگر آنکه
يک سوالی است که فریب بکمال است حاجی آقادار

بداند دویم هر ايض را که علاوه بر ارجاع يكی از
وزارت‌خانها کمیسیون صلاح میداند که باطل اعلام مجلس
بر سازه‌یم آنکه رجوع آنها را به مجلس نه بوزرا عصلاح
پناده‌حالات معلوم است که کسی بدون جهه مطلبی را به مجلس
نمی‌نویسد بجهت اینکه این مطلب یا شکایت از
حاکم است باشکایت از وزیر است اگر باید تمام
هر ايض را عرض مجلس بر سازه‌یم آنوقت اگر مجلس
نه مقابله این وقت پیدا کنند ممکن نیست که
هر ايض که به مجلس رسیده است تمام شود .

يک مطلبی هم که باظر بنده رسیده است و
بی‌دوستم که در این خصوص يك یشن‌هادی بکنم
به مجلس اولاً اینکه عده کمیسیون هر ايض کافی
نیست بجهت رسیده کی هر ايض دیگر اینکه باید
نظر کمیسیون هر قدر وسعت داشته باشد که بتوانند
باوزراء داخل مذاکرات شود چنانچه این حق را
هم هیئت رئیسه بمداد که بتوانیم بالاشان مذاکره
بمی‌کنند و چون در نظم‌نامه همچو حقی بما داده شده
بود زایل قدری مسامحه کردم بعلاوه وقتمن
مساعدت نکرد در هر صورت ماعرايسي را که به کمیسیون
میرسد يك قسمت را می‌فرستیم بهبیش دویمه هیئت
ربیبه مختار است میتواند جزء دستور بکنند بازکنند
و یک قسمت از هر ايض را می‌فرستیم پیش وزراء و يك
قسمت دیگر را هم جوابی که لازم است و مقتضی
است داده می‌شود یا اینکه لا جواب است مثل مطالبی
که قابل جواب نیست بنده عرض می‌کنم
کمیسیون هر ايض اگر نوافضی داشته باشد اکن
باندازه که از دستش بر می‌اید افاده می‌کند .

رئيس - این صحیح است تا کنون هم مطابق
آن عمل شده است اگر هر ايض مهمی از کمیسیون
هر ايض رسیده است بهبیش رئیسه هیئت لازم داشته
است و عرض مجلس برسد پعرض مجلس رسانیده ولی
اینکه فرمودید که عده کمیسیون کافی نیست این
يک مطلب قانونی است و نظم‌نامه شش نفر معین
کرده است و اگر کمیسیون هر ايض با آن عقیده
باقی است و شش نفر را کم میداند باید يك یشن‌هاد
قانونی کنما بنمایند که به مجلس آمده در این خصوص
فراری داده شود .

لواء الدهله - قبل از اینکه داخل مذاکرات
در دستور شوید نوشتیات و عرایضی که به مجلس میرسد
باید عرض مجلس بر سازه‌یم مطابق ماده ۱۰۴ پس
يک قسمت از هر ايض باید در مجلس قبل از اینکه
داخل در مذاکره شوید عرض مجلس بر سازه‌یم .

رئيس - مطابق اینهم عمل شده است .

حاج سید ابراهیم هادرسی - بنده چون
در کمیسیون بودجه هستم وقت کمیسیون بودجه
هم زیاد است از کمیسیون داخله استفاده می‌دهم .

وکیل التجار - اگرچه آقایان در ضمن
اظهار اشان مقداری از هر ايض بنده را فرمودند
البته خاطر آقایان مسبوق است که چیزی ...
 فقط از حق نظار تمان باقی مانده است سوال و استیضاح
است و نظم‌نامه داخلی از برای استیضاح معین نموده
است که منتهی نامدست يك ماده وزیر میتواند از برای
جواب حاضر شود و زیاده بر آن حق ندارد تا خیر